شش پیشنهاد برای آموزش سواد اطلاعاتی

دانشجویان امروزی بیش از نسل‌های قبل در مواجهه با فناوری قرارگرفته‌اند. البته این مسئله باعث نمی‌شود که آن‌ها در این زمینه خبره شوند. آن‌ها جستجوهای آنلاین بسیاری را برای دستیابی به اطلاعات انجام می‌دهند ولی لزوماً یک جستجوگر ماهر نمی‌شوند. ما باید قدردان گوگل باشیم، زیرا دانشجویان همیشه می‌توانند اطلاعات موردنیاز خود را در هر موضوعی به‌واسطهٔ این موتور جستجو پیدا کنند. البته این بدین معنی نیست که اطلاعات مفید، دقیق و درستی را کسب نموده‌اند. دانشجویان برای یافتن، ارزیابی، انتخاب و استفاده از اطلاعات به راهنما و دستورالعمل نیاز دارند، همانند نیاز آن‌ها به دستورالعمل و راهنما در یادگیری هر چیز دیگری. آن‌ها با "سواد اطلاعاتی" به دنیا نمی‌آیند و جستجوی بدون ساختار در گوگل هم نمی‌تواند این مهارت را در آن‌ها به وجود آورد.

چارچوبی برای سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی

چارچوبی برای سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی (راهنمای جدید انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشی برای سواد اطلاعاتی) ابزاری است برای توضیح مفاهیم آستانه‌ای و نظری پشتیبانِ سواد اطلاعاتی که دانشجویان می‌بایست برای باسواد اطلاعاتی شدن، آن را با مبانی فکری خودشان تلفیق کنند.

چگونه به دانشجویان سواد اطلاعاتی را آموزش دهیم

درحالی‌که چارچوب مذکور توصیفی ازآنچه که فرد باسواد اطلاعاتی به نظر می‌رسد و با توجه به اطلاعات انجام می‌دهد را فراهم می‌آورد، اما پاسخی برای این سؤال ما که چگونه می‌توانیم دانشجوهایمان را به آن هدف برسانیم ندارد. خبر بد اینکه چارچوب هیچ کمکی برای یافتن پاسخ این سؤال نمی‌کند؛ اما خبر خوب اینکه همهٔ کارهایی که ما انجام داده‌ایم تا به این نقطه برسیم هنوز هم اعتباردارند. در این میان ممکن است برخی از دروس نیاز به به‌روزرسانی داشته باشند و یا برای ترکیب با اقسام جدید تحویل اطلاعات یا گروه‌های جدیدی که ما می‌توانیم از آن‌ها اطلاعات را کسب کنیم گسترش یابند؛ اما اصول کلی که دانشجویان برای تبدیل‌شدن به یک فرد باسواد اطلاعاتی نیاز دارند همچنان به قوت خود باقی است. دانشجویان نیاز دارند بدانند که چگونه اطلاعات را کسب، ارزیابی و انتخاب و به شکل قانونی و اخلاقی استفاده و برای حل یک مسئله به‌کارگیرند.

در اینجا ۶ پیشنهاد برای چگونگی ارائه مفاهیم و مهارت‌ها به دانشجویان برای قرار دادن آن‌ها در مسیر دستیابی به سواد اطلاعاتی داریم.

1. دانشجویان را از موضوعات آشنا به موضوعات کمتر آشنا و ناآشنا بکشانید. (گسترهٔ اطلاعاتی آن‌ها را در مورد فنون جستجو گسترش دهید)

همه مرتباً از گوگل استفاده می‌کنند. تنها جعبهٔ جستجویی که کار با آن راحت است و به هیچ راهبرد و زبان خاصی برای جستجو نیاز نیست. اکثر مردم حتی نمی‌دانند گوگل جستجوی پیشرفته دارد و به‌ندرت در مورد نحوه استفاده از آن اطلاع دارند. در حقیقت گوگل لینک دسترسی به صفحه جستجوی پیشرفته را در صفحه جستجوی اصلی خود ندارد. برای این کار باید بر روی گزینه تنظیمات کلیک کرد و سپس جستجوی پیشرفته را انتخاب نمود.

اگر دانشجویان در گوگل عبارت_ گرم شدن کره زمین_ را جستجو کنند به میلیون‌ها صفحه پیوند داده می‌شوند. به آن‌ها نشان دهید که چگونه به صفحهٔ جستجوی پیشرفته در گوگل رفته و از گزینه‌های جستجو استفاده نمایند تا یک جستجوی بزرگ و سخت به فعالیتی با نتیجهٔ معنادار مبدل شود. ازآنجا ممکن است شما به یک پایگاه داده خاص موضوعی برسید که در آنجا دانشجویان اطلاعات مورد هدف بیشتری پیدا خواهند کرد که اغلب آن‌ها کاربردی و مطابق با خواسته آن‌هاست.

2. ترغیب ذهنی را در دانشجویان تقویت کنید تا مطالب در ذهنشان ماندگارتر شود.

اگر می‌خواهید دانشجویان اطلاعات کسب‌شده را ارزیابی کنند، از آن‌ها بخواهید تا معیارهای کیفی که اطلاعات را معتبر،

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

دقیق و قابل‌اعتماد می‌کنند را پیدا کنند. سپس اطلاعاتی در اختیارشان قرار داده تا بر اساس لیست معیارهایشان آن‌ها را ارزیابی کنند. اطلاعات عرضه‌شده ممکن است باعث تغییراتی در لیست معیارهای ارزیابی شود. برای مثال:

- وب‌سایت شایعه‌پراکن و فریب آمیز _ دی هیدروژن مونوکسید[1] باعث می‌شود که دانشجویان ارزیابی محتوا را نیز در نظر بگیرند.

3. انتخاب و استفاده از اطلاعات حیاتی است.

اخیراً هزاران صفحه وب به موضوع جدا شدن انگلیس از اتحادیه اروپا اختصاص‌یافته است، بسیاری از آن‌ها در آزمون ارزیابی پذیرفته‌شده‌اند. اما هر وب‌سایتی نمی‌تواند اطلاعاتی دقیقاً مطابق اطلاعات درخواستی کاربر ارائه کند؛ بنابراین وقتی یک دانشجو دنبال یافتن جواب این سؤال است که _ جدا شدن انگلیس از اتحادیه اروپا (برکسیت)[۲] چه تأثیری روی لهستان داشته است؟_ نیاز دارد اطلاعات موردنظر خود را (که این تأثیر را بررسی کردند) پیدا کند نه اینکه چطور اصطلاح برکسیت ساخته‌شده است.

طی بررسی‌هایی به دست آمد که قرار دادن دانشجویان درون تیم‌هایی برای بازی کردن موقعیت "زندگی واقعی" مفید است. دانشجویان به جستجوگرانی تبدیل می‌شوند که می‌بایست اطلاعات را برای مدیرعامل شرکتی که در آن کار می‌کنند پیدا کنند. (با این توضیحات که مدیرعامل تصمیمات در مورد آینده شرکت را بر اساس اطلاعات ارائه‌شده می‌گیرد. سرمایه بسیاری و البته امنیت شغلی فرد درخطر است و مدیرعامل این اطلاعات را ظرف یک ساعت روی میزش می‌خواهد). این ارائه کلاسی این فرصت را به دانشجو می‌دهد که در مورد منابع انتخاب‌شده، منابعی که باید نادیده گرفته شوند و همچنین منابعی که پیدا نمی‌شوند و ... به بحث و نقد بپردازد.

4. دانشجویان‌را از پیامدهای سرقت ادبی مطلع کنید.

نگرانی‌های اخلاقی برای دانشجویان پیرامون استفاده از اطلاعات و معمولاً در مسائل مربوط به استناد به منابع و سرقت ادبی وجود دارد. اغلب دانشجویان می‌دانند که به استناد به منابع نیاز است و همچنین می‌دانند که مجازات سرقت ادبی گاهی اوقات بسیار سخت است. آن‌ها حقیقتاً زمانی که دارند این کار را انجام می‌دهند این مسئله را نمی‌دانند. آیا تفسیر یک مطلب به استناد نیاز دارد؟ آیا یک نقل‌قول به استناد نیاز دارد؟ چطور می‌شود به یک نقل‌قول از یک شخص در مقاله‌ای از شخص دیگر استناد کرد؟

فراهم آوردن فرصتی برای دانشجویان جهت تمرین و بحث در مورد اینکه استناد چیست؟ و چرایی انجام آن، می‌تواند راهی پیش روی آن‌ها باز کند که پاسخی برای سؤالاتشان پیدا کنند. نرم‌افزارهایی برای استناددهی وجود دارد (که بیشتر آن‌ها به‌صورت رایگان است). دانشجویان را به سمت استفاده از آن ابزارها سوق دهید و قطعاً آن‌ها برای این کار همیشه قدردان شما خواهند بود. دانشجویان را در مورد پیامدهای اخلاقی، اقتصادی و اجتماعی سرقت ادبی مطلع و توجه آن‌ها را به جزئیات پیامدهای سرقت ادبی جلب کنید. در مورد مالکیت معنوی و استفاده منصفانه از اطلاعات بحث کنید.

5. نقش فرد در جهان اطلاعات در حال گسترش است

دانشجویان هم تولیدکنندگان و هم مصرف‌کنندگان اطلاعات هستند. آن‌ها باید بدانند که می‌توانند در خلق و انتشار اطلاعات نقش داشته باشند و توجه به این مسئله می‌تواند به معنای فرصت و مسئولیت برای آن‌ها باشد. دانشجویان می‌توانند نقطه نظرات و ایده‌های جدید خود را از طریق فعالیت در وبلاگ‌ها در اختیار گروه‌هایی که بر روی پروژه‌ها و یا مسائل کار می‌کنند قرار دهند. همچنین در گروه‌های بحث‌های تعاملی شرکت کنند. آن‌ها می‌توانند نشریاتی الکترونیکی متشکل از موضوعاتی که برای آن‌ها مهم است راه‌اندازی و در دسترس همگان قرار دهند.

از دانشجویان بخواهید در یک مقطع زمانی در وبلاگ‌هایی که موضوعات علمی را پوشش می‌دهند عضو شوند و آن‌ها را دنبال کنند. سپس از آن‌ها بخواهید از تجربیاتشان در خصوص جنبه‌های مثبت و منفی این شکل از ارتباطات، کیفیت اطلاعاتی که مبادله می‌شود و افراد مختلفی که در این بحث‌ها شرکت می‌کنند، بنویسند و یا صحبت کنند. خواه‌ناخواه این وبلاگ‌ها در موضوعات موردبحث حرکتی روبه‌جلو خواهند داشت.

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

6. مهارت‌های کسب‌شده را در دنیای واقعی به‌کارگیرید

دانشجویان اغلب قادر به درک این موضوع نیستند که آنچه را که در یک کلاس درس یاد می‌گیرند می‌تواند برای کلاس‌های دیگر هم مفید واقع شود و مفاهیم و مهارت‌هایی که در دانشگاه فرامی‌گیرند در مواجه با دنیای واقعی به کارشان می‌آید. مغز انسان بر اساس قیاس عمل می‌کند، به این صورت که اطلاعات جدیدی را که دریافت می‌کند با اطلاعاتی که از قبل در خود ذخیره دارد مقایسه و به دنبال شباهت‌ها می‌گردد. استفاده از قیاس در کلاس درس می‌تواند به دانشجویان کمک کند تا در مورد چگونگی اِعمال یک ایده در یک وضعیت کاملاً متفاوت فکر کنند.

به دانشجویان مراحل تکنیک "طوفان فکری" جهت جمع‌آوری اطلاعات برای انجام یک تحقیق‌ترمی را یاد دهید. ایده‌ها را بر روی یک تابلو برگردان (فلیپ چارت) یا تخته (وایت برد) بنویسید. سپس از دانشجویان بخواهید سناریوهایی غیرعلمی که در روندی مشابه می‌تواند سودمند باشد را پیشنهاد دهند. برای مثال (خریدن تلفن همراه، برنامه‌ریزی کردن برای گذراندن یک هفته تعطیلات در یک مکان ناآشنا، نوشتن یک گزارش کار سالانه، پیدا کردن یک‌خانه سالمندان برای یکی از افراد مسن فامیل و ...)

به‌طور خلاصه، دانشجویان نیاز دارند مفاهیم و مهارت‌های اولیه را درزمینهٔ کسب سواد اطلاعاتی به‌عنوان یک دانشجو یا یک فرد از جامعه یاد بگیرند. دانشجویان را به مشارکت فعال در یادگیری خودشان وادارید. به آن‌ها اجازه دهید درک خودشان را از طریق بحث و اکتشاف بسط دهند. آن‌ها را به مشارکت فعال تشویق کنید. از آن‌ها بخواهید با مسائل بزرگ اخلاقی و اجتماعی، چالشی برخورد نمایند. آموزش‌هایی را که شما قبلاً توسعه داده‌اید احتمالاً هنوز مفید هستند بنابراین از ابتدا شروع نکنید و به چیزهایی که از قبل ایجاد کرده‌اید اتکا کنید.

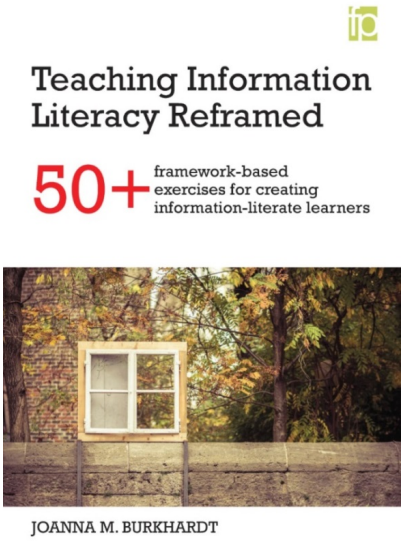

معرفی کتاب اصلاح آموزش سواد اطلاعاتی

کتاب اصلاح آموزش سواد اطلاعاتی توسط جوآنا ام. بورکهارت[۳] به‌عنوان نقطه شروعی برای درک و آموزش ۶ مفهوم آستانه‌ای طرح‌شده توسط انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشی (ACRL) برای سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی است؛ که روی‌هم‌رفته یک شیوه جدید را برای پرداختن به سواد اطلاعاتی فراهم آورده است.

پانویس:

[۱]. http://www.dhmo.org/

[۲]. Brexit

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

. Joanna M. Burkhardt[۳]

این نوشته ترجمه مطلبی با این عنوان است: suggestions for teaching information literacy[۶]

مترجم:لیلا فتحی

کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش شناسی

مشخصات استناددهی به این مقاله

نویسنده(ها):	لیلا فتحی
عنوان مقاله:	شش پیشنهاد برای آموزش سواد اطلاعاتی
عنوان مجله:	کتابدار ۲.۰ –(عنوان لاتین: 2.0 i-Kitbdr)
دوره مجله(Vol):	۲
شماره مجله(Issue):	۵
سال(Year):	۱۳۹۵
شناسه دیجیتال(DOI):	
لینک کوتاه:	http://lib2mag.ir/7030

lib2mag.ir

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.